

Värna musiken i skolan! Betyg i musik utan undervisning?

- ❖ Idag examineras de flesta lärare för grundskolans yngre år utan kunskaper i musik och utan kunskap om musikens betydelse för barns och ungdomars utveckling
- ❖ Elevernas intresse för musik i skolan är mycket stort enligt nationella utvärderingar.
- ❖ Lärarens kompetens är den mest avgörande faktorn för elevernas resultat. Lärarkompetensen i ämnet musik har sjunkit sedan 1992.
- ❖ En fjärdedel av de lärare som undervisar i musik i åk 7-9 saknar lärarutbildning.

Skolan har en viktig roll för att ge alla barn och ungdomar kunskaper och ge dem möjligheter att delta i samhället med sina röster, sina instrument, sina texter och sina mediala uttryck. Musik är idag en väsentlig ingrediens i många barns och ungdomars liv. Via alla slags media strömmar egen och andras musik genom hörlurar, mobiltelefoner och bildskärmar, på scener i offentliga miljöer och i hem. Musiken är viktig i tolkningen av omvärlden och stimulerar till kreativitet. Barn och unga använder sig av musik för att utveckla och pröva sin identitet. De växer med sin musik och kommer i kontakt med många nya miljöer. Det är en intensiv och viktig värld för möten mellan människor.

Skolan är en kunskaps- och utvecklingsmiljö som sakta men säkert tar till sig nya media i undervisningen. IT har kommit för att stanna, även om skolan som helhet ännu inte riktigt funnit formerna för datorernas möjligheter i varje barns lärande. Sedan grundskolan skapades i början av 1960-talet har de estetiska ämnena utgjort en självklar del i alla läroplaner. Musik, bild, idrott, slöjd och media har kursplaner med kursinnehåll och mål beskrivna för att stärka och utveckla barns och ungdomars kunnande och skapande. Estetiska uttryckssätt och design är utvecklingsområden i skolans alla ämnen.

Elevernas intresse för musik är mycket stort enligt de nationella utvärderingar som gjordes av Skolverket 1992 och 2003. De flesta elever ser musikundervisningen som ett viktigt inslag i skolan.

I förskolan är det vanligt med rytmik- och sångstunder där de estetiska kvaliteterna får utlopp på många sätt i den pedagogiska grundsyn som förskolans läroplan föreskriver. Här är det av största vikt att lärare som utbildas för de yngre åren kan och vågar leda musikverksamhet med barnen.

Men vad händer i grundskolan? Utvärderingar av skolan visar att de estetiska ämnena kommer till korta i skolans utveckling. Numera sker oftast musikundervisningen i helklass, vilket radikalt har förändrat förutsättningarna för elevernas möjligheter till samspel och skapande i mindre grupper. Resurstilldelningen upplevs som otillräcklig av musiklärarna och musikämnet upplevs ha låg status bland andra lärare. De undervisande lärarna använder läroplaner och kursplaner i mycket liten utsträckning som utgångspunkt för undervisningen. Många är dessutom hänvisade till undermåliga lokaler med bristande utrustning.

I grundskolan garanteras alla barn 230 timmar musik som inte ens räcker till en timme musik i veckan. Detta kan jämföras med idrottens 500 timmar och matematikens 900 timmar.

Dock tyder all skolforskning på att lärares kompetens är den mest avgörande faktorn för elevernas resultat. Utvärderingar visar att lärarkompetensen i ämnet musik har sjunkit sedan 1992. En fjärdedel av de lärare som undervisar i musik i åk 7-9 saknar lärarutbildning. Många av de lärare som har lärarutbildning och som undervisar i musik saknar utbildning i ämnet.

De flesta lärarutbildningar har under de senaste åren minskat kursvolym och innehållet i lärarnas allmänna utbildningsområde när det gäller det estetiska området. Minskningen gäller i synnerhet för musik. Idag examineras de flesta lärare för barn i de yngre åldrarna utan kunskaper i musik och utan kunskap om musikens betydelse för barns och ungdomars utveckling. Lärarutbildningarna ger i många fall utmärkta 90-poängsutbildningar i musik som tillval, men få studenter väljer detta alternativ.

Många är de vittnesmål som uppger att skolor inte har någon undervisning alls i musik, men ändå sätter betyg i ämnet. Musiken "försvinner" i klasslärarnas verksamhet eftersom de inte har kompetens i ämnet. Skolor utan utbildad musiklärare saknar ofta en regelrätt undervisning i ämnet. Hur klarar skolan målen i årskurs fem om man inte alls bedriver undervisning i ämnet? Fortbildningsbehovet för redan verksamma lärare är således stort.

I en del kommuner samverkar den obligatoriska skolan med kulturskolan för att på så sätt få utbildade lärare i den estetiska undervisningen. Dessa lärare medverkar dock ytterst sällan i skolans betyg- och bedömningsarbete, vilket betyder att barnens estetiska förmågor aldrig kommer till uttryck i individuella utvecklingsplaner, utvecklingssamtal eller i betygen.

De sjunkande resultaten vad gäller barns och ungas läs- och skrivförmåga har belysts i den aktuella skoldebatten. Forskning visar hur barns och ungas språk-, läs- och skrivutveckling hänger samman med deras möjligheter att få variera och utveckla sina språkliga förmågor. De estetiska språken (musik, bild, teater, dans, form etc.) har i detta sammanhang en viktig roll i den språkliga utvecklingen. Undervisningen i att läsa och skriva behöver utvecklas. Musiken ger möjligheter att skapa mening, som är en förutsättning för människan att tillägna sig språk. Att lyfta musikens plats i skolans uppdrag innebär att sätta fokus på alla delar i barns och ungdomars språkutveckling.

Varje samhälle har sin egen gestaltning. I vårt postmoderna och individualiserade samhälle läggs allt större vikt vid estetiska aspekter inom en mängd samhällsområden, som t ex näringsliv, industri, design, media och kommunikation. Det svenska musiklivet expanderar både inom landet och utomlands. Konsert- och kulturhus byggs och kulturell verksamhet tillmäts idag stor betydelse för lokaliseringar, befolkningstillväxt och regional utveckling.

Konstnärliga uttryck, inte minst musik, är en grundläggande del av samhällets estetiska gestaltning och påverkar samhällsutvecklingen. Tillgång till konstnärliga uttryck spelar också en viktig roll för individens språkutveckling. Musiken är viktig för unga människor idag, och barn och unga tycker att det är viktigt med musik i skolan. Om detta inte återspeglas i skolan kommer den att förlora kontakten med vår tids kulturer och kulturarvet. Den unga generationen kommer att uppleva skolan som icke relevant.

I ett demokratiskt samhälle är kulturens och estetikens roll länkad till yttrandefrihet och språklig utveckling för alla samhällsgrupper. Musikens och estetikens plats i lärarutbildning och skola hänger samman med det demokratiska samhällets utveckling.

Nya läroplaner kommer nu att förberedas på departementet, en ny lärarutbildning utreds och i samhället pågår en bred diskussion om skolans innehåll. Lärarnas kompetens och dess betydelse för elevernas kunskaper och resultat i skolan är oomtvistad. I de nya läroplanerna och i nya lärarutbildningen måste musiken och det estetiska området garanteras betydligt större utrymme än idag.

För underskrift kontakta
ulla.wiklund@rikskonserter.se